1992 FEB 2 6

436

JATE ÉRTESÍTŐ

A JÓZSEF ATTILA TUDOMÁNYEGYETEM HIVATALOS ÉS INFORMÁCIÓS LAPJA

69. 1992. február 24.

JATE KÖZPONTI KÖNYVTÁRA Folyóiratok SZEGED

TARTALOM

518.	518/1992.	—	A HÖK elnökének szünetelő hallgatói jogviszonyáról	442
519.	519/1992.	—	Dr. Andrássy Adél gazdasági főigazgatói kinevezéséről	443
520.	520/1992.	—	Dr. Pokol Béla egyetemi tanárrá való átminősítéséről	443
521-522.	521-522/1992.	—	A rektor választására vonatkozó szabályzatról	443
523.	523/1992.	—	A Délalföldi Innovációs Park GT-ről	444
524.	524/1992.	—	Az 1991. évi gazdálkodásra vonatkozó beszámolóról	445
525.	525/1992.	—	Az 1992. évi költségvetésről	445
526.	526/1992.	—	A hallgatói juttatások felosztásáról	445
527.	527/1992.	—	A Kiadói Tanács jogosítványairól és feladatairól	445
528.	528/1992.	—	A Magyar Egyetemek Egyesületéhez való csatlakozásról	445
529.	529/1992.	—	A Bartucz Lajos emlékplakett adományozásának szabályzatmódosításáról	445
530.	530/1992.	—	ÁVB elnökök megbízásáról	446
531.	531/1992.	—	3 éven túli államvizsga letételének engedélyezéséről	446
532.	532/1992.	—	Beszámoló a rektor USA-ban tett látogatásáról	446
533.	533/1992.	—	A JATE-n újonnan megalakult öntevékeny csoport	450

II. Egyetemi tanácsi határozatok

Az Egyetemi Tanács 1992. február 13-án tartotta V. rendes ülését. Napirendjén az alábbi témák szerepeltek:

1. Személyi ügyek
   — Andrássy Adél gazdasági főigazgatói pályázata
   — Pokol Béla egyetemi tanárrá való átminősítése

2. A rektor választásának szabályai
   Előadó: a rektor

3. Jelentés a Délalföldi Innovációs Park GT tevékenységéről
   Előadó: Mészáros Rezső dékán, a bizottság elnöke

4. Beszámoló az 1991. évi költségvetési gazdálkodásról
   Előadó: Andrássy Adél mb. gazdasági főigazgató

5. Az 1992. évi költségvetés
   Előadó: Andrássy Adél mb. gazdasági főigazgató

5/a Javaslat a hallgatói juttatások felosztására
   Előadó: a HÖK

6. A Kiadói Tanács jogosítványai és feladatai
   Előadó: Pál József rektorhelyettes

7. Csatlakozás a Magyar Egyetemek Egyesületéhez
   Előadó: a rektor

8. A Bartucz Lajos Emlékplakett adományozásáról szóló szabályzat módosítása
   Előadó: a rektor

9. A Bölcsészettudományi Kari Állami Vizsgáztató Bizottság elnökeinek megbízása
   Előadó: Pál József rektorhelyettes

9/a Javaslat államvizsgák folytatásának engedélyezésére
   Előadó: Pál József rektorhelyettes

10. Bejelentések

518

Várnagy Józsefnek, a HÖK elnökének az Egyetemi Tanácsban — a hallgatói jogviszonya szünetelése idején — elfoglalt pozíciójáról való döntést az Egyetemi Tanács felfüggeszti addig, amíg az Egyetemi Tanács tagjai a vonatkozó szabályokat pontosan megismerik. (68/1991-92. számú határozat)

519

Dr. Andrássy Adél gazdasági főigazgatóvá való kinevezését 1992. április 1-től 1995. március 31-ig terjedő időre az Egyetemi Tanács titkos szavazással, 13 igen, 0 nem, 7 tartózkodom szavazattal támogatja. (69/1991-92. számú határozat)

520

Dr. Pokol Béla egyetemi tanárrá való átminősítését az Egyetemi Tanács titkos szavazással, 19 igen, 0 nem, 1 tartózkodom szavazattal támogatja. (70/1991-92. számú határozat)

521

A rektorválasztási szabályzat első pontjánál a főszöveget az Egyetemi Tanács, nyílt szavazással 16 igen, 2 nem, 2 tartózkodom szavazattal elfogadja. (71/1991-92. számú határozat)

522

A rektor választására vonatkozó szabályzatot az Egyetemi Tanács nyílt szavazással egyhangúan a javasolt módosításokkal elfogadja és felhatalmazza a rektort, hogy a szükséges kodifikáció elvégzése után azt a három dékánnal ellenjegyeztesse. (72/1991-92. számú határozat)

„A rektor választása

(1) A rektort az Egyetem oktatói között végzett tájékozódás után az Egyetemi Tanács két évre választja, e megbízás egy alkalommal — minősített többségű szavazati eredménnyel — hosszabbítható meg.

(2) A következő rektor az előző rektor megbízásának lejárta előtt legalább három hónappal választandó meg.

(3) A rektor megválasztásának módja:

a) A rektort az Egyetemi Tanács tagjai, a Professzorok Gyűlése, az Érdekképviseleti Tanács és a Hallgatói Önkormányzat jelölik.

b) Az Egyetemi Tanács tagjai által történő rektorjelölést megelőzően a hivatalban lévő rektor összehívja a professzorok gyűlését. Ezen jogosult szavazati joggal részt venni az Egyetem minden főállású tanára, emeritus professzora valamint tanszékcsoport- és tanszékvezetője, továbbá szavazati jog nélküli meghívottként az Egyetemi Tanácsnak az előző körbe nem tartozó tagjai. A professzorok gyűlésén mindenki a saját jogán vesz részt, senki nem helyettesíthető. A professzorok gyűlése konzultatív és ajánló jellegű tanácskozás, azon minden szavazati joggal jelenlévő jogosult ajánlást tenni a rektor személyére úgy, hogy az általa ajánlott személy nevét egy ajánlólapra felírja és az urnába teszi.

c) A professzorok gyűlésén legtöbbek által ajánlott első három személy jelöltté válik, amennyiben vállalja a jelöltséget. Ha valamelyikük nem vállalja a jelöltséget, nem válik jelöltté a sorban következő ajánlott.

Amennyiben az első helyen három, vagy annál több ajánlott van, úgy ők válnak jelöltté; ha az első helyen két ajánlott szerepel, akkor ők és a második helyen szereplő

ajánlott(ak) lesznek a jelöltek; ha az első és második helyen egy-egy ajánlott szerepel, és a harmadik helyen több, mindannyian jelöltek lesznek.

d) Az ajánlási jog az Érdekképviseleti Tanácsot valamint a Hallgatói Önkormányzati Tanácsot külön is megilleti. Az általuk ajánlottak száma sem korlátozott, jelöltet azonban csak egyet-egyet állíthatnak, amennyiben vállalja a jelöltséget.

e) Az ajánlásokat az Egyetemi Tanács tagjai által történő jelölés megkezdése előtt legalább egy héttel az Egyetemen nyilvánosságra kell hozni.

f) Az Egyetemi Tanács tagjai a jelölőlapra fölírják a rektornak javasolt egyetemi tanár nevét, e lapot bedobják a lezárt, őrzött urnába, s ezt külön íven aláírásukkal igazolják.

g) Az előre meghirdetett időpontban az urnát nyilvánosan bontják föl, s megállapítják, kire mennyi jelölő szavazat érkezett.

h) Minden főállású egyetemi tanárt, akire jelölő szavazat érkezett, meg kell kérdezni, vállalja-e a jelöltséget. Igenlő válasz esetén az illető rektorjelöltté válik.

i) A jelölt(ek) nevét az Egyetemen nyilvánosságra kell hozni.

j) A rektort az Egyetemi Tanács nyilvános ülésén választják meg. A szavazás előtt a jelölt(ek) ismerteti(k) tervei(ke)t, az Egyetemi Tanács tagjai kérdéseket intézhetnek hozzá(juk).

k) A rektort az Egyetemi Tanács titkos szavazással választja. Az lesz rektor, aki az Egyetemi Tanács tagjai többségének szavazatát megkapta.

l) Ha az első fordulóban senki sem kapott a megválasztáshoz elegendő szavazatot, a szavazást a legkevesebb szavazatot elért jelölt kihagyásával addig kell ismételni, míg valaki az abszolut többséget (a leadható szavazatok 50%-ánál több szavazat) el nem éri. Ha a legutolsó fordulóban szavazategyenlőség alakul ki, a három dékán ismételt szavazása során leadott titkos szavazata dönt.

m) A jelölés és a választás törvényességére az Egyetemi Tanács által tagjai sorából választott háromtagú ideiglenes bizottság ügyel. A professzorok gyűlését és a rektorválasztó tanácsülést a rektor vezeti. Ha ő is jelölt, a rektorválasztó tanácsülésen az elnöklést helyettesítése rendes sorrendjében átruházza nem érintett személyre. A rektorválasztás technikai megszervezéséért és lebonyolításért a főtitkár felel.

Szeged, 1992. február 13.

Róna-Tas András
rektor"

Ellenjegyezték:

Dr. Nagy Ferenc sk. ÁJTK dékánja
Dr. Mikola Tibor sk. BTK dékánja
Dr. Mészáros Rezső sk. TTK dékánja

523

A Délalföldi Innovációs Park GT-ről szóló jelentést az Egyetemi Tanács 21 egyhangú igen szavazattal elfogadja. (73/1991-92. számú határozat)

524

Az 1991. évi gazdálkodásra vonatkozó beszámolót az Egyetemi Tanács tudomásul veszi. A felmerült kérdésekben kötelezi a rektort és az érintetteket, hogy a megfelelő szabályzatokat alkossák meg és a pénzforgalmi tartalékként megjelenő összeg felosztására a következő ülésen tegyenek javaslatot. (74/1991-92. számú határozat)

525

Az Egyetemi Tanács a beterjesztett költségvetési javaslatok közül a "D" variációt nyílt szavazással, 16 igen, 0 nem, 4 tartózkodom szavazattal elfogadja. (75/1991-92. számú határozat)

526

A HÖK javaslatát a hallgatói juttatások felosztására az Egyetemi Tanács azzal a kikötéssel fogadja el, hogy a hozzá kötődő szabályzatokat készítsék el, az V. éves hallgatók a nyári ösztöndíjukat előre megkapják és a részletes felosztást az egyetemi újságban megjelentetik. (76/1991-92. számú határozat)

527

A Kiadói Tanács jogosítványairól és feladatairól szóló tervezetet az Egyetemi Tanács nyílt szavazással, 20 egyhangú igen szavazattal támogatja. (77/1991-92. számú határozat)

528

A Magyar Egyetemek Egyesületéhez való csatlakozást az Egyetemi Tanács nyílt szavazással, 20 egyhangú igen szavazattal elfogadja. (78/199192. számú határozat)

529

A Bartucz Lajos emlékplakett adományozásáról szóló szabályzat módosítására tett javaslatot az Egyetemi Tanács nyílt szavazással, 20 egyhangú igen szavazattal elfogadja. (79/1991-92. számú határozat)

„Javaslat
a Bartucz Lajos emlékplakett adományozásának szabályzatmódosítására.

A József Attila Tudományegyetem Egyetemi Tanácsa az 1987. június 4-én megtartott 1986/87. tanévi VII. rendes ülésének 93. sz. határozatában hozzájárult Bartucz Lajos emlékplakett alapításához, az Egyetem volt professzora születésének 100. évfordulója alkalmából.

Az emlékplakettet az Egyetem rektora — az MTA Antropológiai Bizottságának (esetleges megszűnése esetén jogutódjának), valamint az Egyetemi Tanács véleményének meghallgatása után — az antropológia általános célkitűzéseit és fejlődését szolgáló kimagasló munkaeredmények elismeréseként adományozhatja.

1. Az emlékplakettet megkaphatják
— az egyetem azon oktatói, akik az antropológia oktatása és kutatása terén hosszabb időn át kimagasló munkásságot fejtettek ki;

— azok a nyugdíjkorhatárt elért magyar antropológusok, akik a JATE Embertani Tanszékének fejlesztése, belföldi és külföldi elismertetése terén fejtettek ki eredményes tevékenységet;
— az egyetemen kívüli olyan belföldi személyek, akik a történeti, etnikai embertani kutatás, a magyar antropológia fejlesztése terén magasan kiemelkedő eredményeket értek el;
— azok a külföldi antropológusok, akik a JATE Embertani Tanszéke külföldi kapcsolatainak elmélyítése, a tudományos együttműködés terén eredményes munkát végeztek.

2. Az emlékplakett minden évben kiadható; kiadására a tanévnyitó ünnepségen kerül sor.
3. Az emlékplakettel kitüntetett személy a szabályzat szerint külön pénzjutalomban nem részesül.

Szeged, 1992. február 13.

Dr. Róna-Tas András s.k.
rektor"

530

A Bölcsészettudományi Kar ÁVB. elnökeinek 1 éves időtartamra dr. Péter László egyetemi tanárt (Magyar ÁVB. I.), dr. Szabó József egyetemi docenst (Magyar ÁVB. II.), dr. Nagy László egyetemi docenst (Történelem ÁVB.I.), dr. Makk Ferenc tanszékvezető egyetemi docenst (Történelem ÁVB. II.), dr. Trogmayer Ottó tanszékvezető egyetemi docenst (Régészet ÁVB.), dr. Tegyei Imre egyetemi docenst (Latin ÁVB.), dr. Bassola Péter egyetemi docenst (Német ÁVB.), dr. Rozsnyai Bálint tanszékvezető egyetemi docenst (Angol ÁVB.), dr. Pál József tanszékvezető egyetemi docenst (Olasz ÁVB.), dr. H. Tóth Imre egyetemi tanárt (Orosz ÁVB.), dr. Csapó Benő egyetemi docenst (Pedagógia ÁVB. I.), dr. Nagy József tanszékvezető egyetemi tanárt (Pedagógia ÁVB. II.), dr. Csejtei Dezső mb. tanszékvezető egyetemi docenst (Filozófia ÁVB.), dr. Pálfy Miklós tanszékvezető egyetemi docenst (Francia ÁVB.) bízza meg az Egyetemi Tanács nyílt szavazással, 20 egyhangú igen szavazattal. (80/1991-92. számú határozat)

531

Zágonyi Marina államvizsgáinak 3 éven túl való letételét az Egyetemi Tanács nyílt szavazással, 20 egyhangú igen szavazattal engedélyezi. (81/1991-92. számú határozat)

III. Közlemények

532

BESZÁMOLÓ AZ AMERIKAI EGYESÜLT ÁLLAMOKBAN TETT LÁTOGATÁSOMRÓL

Az American Council on Education (ACE), az Amerikai Egyetemek Szövetsége meghívott, hogy vegyek részt az 1992 januárjában tartott közgyűlésén. Értesülve arról, hogy a meghívást el szándékozom fogadni, az

ACE és a State University of New York (SUNY) felkértek, hogy tartsak egy előadást a magyarországi egyetemek helyzetéről és a felsőoktatásban végbemenő változásokról. Felajánlották, hogy közösen a Council on International Education Exchange-el (CIEE) fedezik a repülőjegyemet Washingtonba és vissza, valamint tartózkodásomat Washingtonban. A Magyar Rektori Konferencia megbízott, hogy képviseljem az ACE közgyűlésén, s hogy folytassak tárgyalásokat amerikai egyetemekkel és kormányszervekkel a felsőoktatási kapcsolatok fejlesztése tárgyában. E meghívásokhoz illetve megbízásokhoz kapcsolódva egy kéthetes utat szerveztünk, amelynek során meglátogattam számos egyetemet és intézményt. Az amerikai helyközi repülőjegyeket a Művelődési és Közoktatási Minisztérium, a napidíjamat pedig a Magyar Rektori Konferencia illetve a JATE biztosította.

Bár hatodik alkalommal voltam az Egyesült Államokban korábbi látogatásaim idején kizárólag szakmai programokban vettem részt, szakmai előadásokat tartottam, tanítottam vagy konferenciákon adtam elő. Nemigen tájékozódtam az amerikai egyetemek szervezeti felépítésének részleteiről, az egyetemek irányítási mechanizmusáról, a felsőoktatás finanszírozási problémáiról. Mostani utamat többek között arra használtam fel, hogy személyesen megismerjem az állami egyetemek működési rendszerét.

Látogatásomnak egy másik célja az volt, hogy feltérképezzem az amerikai felsőoktatás alakulásának várható trendjeit. Az amerikai egyetemek többsége úgynevezett állami (és nem szövetségi vagy magán) egyetem. Az amerikai recesszió jelentős mértékben érinti az egyes államok költségvetését, s 1992-ben az egyes államokban jelentősen eltérő szinten de átlagosan 10%-kal fogják csökkenteni az állami egyetemek költségvetését. Ez jelentős személyi és dologi kiadáscsökkentést jelent. A személyi csökkentéseket elsősorban a nyugdíjazásokkal és a nyugdíjazottak állásának be nem töltésével kívánják megoldani. Ugyanakkor meg kell jegyezni, hogy a nyugdíjazásokat az esetek többségében igen kedvező nyugdíjak mellett tudják végrehajtani. Korlátozzák az új állások kiírását is, ami többek között a külföldi meghívásokat is érinteni fogja. Ugyanakkor több irányban is megkísérlik a költségvetési támogatások csökkenése által okozott hiányt pótolni. Elkeseredett harc indult meg a kutatási támogatások és a szövetségi pénzek megszerzéséért. Ez utóbbi források valamelyest javultak, ugyanis a védelmi kiadások csökkentése megkezdődött és D. L. Boren szenátornak sikerült elfogadtatnia a National Security Education Act nevű törvényt, amely az ott felszabaduló összegek egy részét az oktatás számára biztosítja. A hiányok csökkentésének másik eszköze az amúgy is magas tandíjak további emelése. A tandíjak abszolut összege 1976 és 1987 között 20 milliárd dollárról 30 milliárd dollárra emelkedett. Az állami egyetemek költségvetésében aránya 1987-ben átlagosan elérte a teljes egyetemi költségvetés 20 %-át. Ugyanakkor a hallgatók több mint 80 %-a részesül valamilyen anyagi támogatásban és ennek összege 1990-91-ben 27.8 milliárd dollár volt. Végül pedig nem elhanyagolható a magántőke bevonása sem. Amerikára jellemző, hogy az egyetemeknek juttatott (adóból leírható) adományok 26%-a az egyetem volt tanítványaitól (alumni) származik. A szigorú takarékosság és a belső források feltárásával egyelőre úgy tűnik a szakemberek számára, hogy 1992-ben még elkerülhető lesz az amerikai felsőoktatás, s különösen az amerikai állami egyetemek helyzetének jelentősebb romlása.

1972-ben az egyetemek költségvetésének közel 70 %-át fedezték szövetségi és mintegy 10 %-át állami és helyi költségvetési forrásokból, 1989-ben a szövetségi pénzek részesedése 60 % az állami, helyi pénzek 8% alá csökkentek, viszont alig 10%-ról 15% fölé emelkedett az alapítványi és duplájára az ipartól kapott támogatás.

Az amerikai egyetemek éves kiadásainak szerkezete:

Oktatás	35%
Kutatás	9%
Közszolgálat	4%
Tudományos támogatás, könyvtár	7%

Diákszolgáltatások	5%
Általános adminisztráció	9%
Működés és állagmegőrzés	8%
Ösztöndíjak	3%
Kiegészítő kiadások, kórházak független tevékenységek	20%
	100%

Közismert, hogy az egyetemek költségvetésének 75%-a bérekre megy.

Az állami egyetemek pénzügyeiben a végső szava egy az állam kormányzója, egyes helyeken az állami helyi önkormányzata illetve a polgárok által megválasztott testületének (regents) van. A magánegyetemeknél ez a pénzügyi alapítók által egyszer kijelölt, s azóta magát állandóan kiegészítő testület (trustees). Az egyetem vezetője az elnök, akit az állam kormányzója nevez ki, s kiválasztásában a vezető testület által kiküldött jelölő bizottság játsza a döntő szerepet. Ebben a bizottságban képviselve vannak az egyetem vezetői, de magát a bizottságot nem választják, azt végső soron a vezető testület (regents) kéri fel, s a jelöléseit is az bírálja felül. Az egyetem oktatóinak s hallgatóinak csak az általános közvéleményformáláson keresztül, igen közvetett módon van befolyásuk az elnök megválasztására, esetleg felmentésére. Mivel azonban az amerikai egyetemi világ valójában egyidejűleg óriási felsőoktatási piacként is viselkedik, a konszenzusra való törekvés állandó parancs. Ellenkező esetben a legjobb oktatók elvándorolnak, ami a hallgatók létszámának és minőségének esésével jár. Ez pedig egy olyan folyamattá alakulhat, amely a vezető formális bukását vonhatja maga után. Az amerikai egyetemek elnökei közismerten menedzserek, igen kis részük váltott a tudományos-oktatói karrierből az egyetemi adminisztrációba. Jelentős részük már korábban is vezető adminisztrativ posztokat töltött be az amerikai egyetemeken. A felfelé vivő pályának két modellje van. Az egyik a kisebb, jelentéktelenebb egyetemekről visz a fontosabb, híresebb, gazdagabb egyetemek felé, a másik az adminisztrció lépcsőfokain halad előre. Az amerikai egyetemi elnök az egyetem egyszemélyes irányítója, intézkedéseit semmilyen szervnek nem kell jóváhagynia, az egyetem vezető testületével konzultatív viszonyban van, persze azzal a tudattal, hogy ha alkalmatlannak találtatik elbocsájthatják.

Az amerikai állami egyetemek belső szervezete igen eltérő, az egyetem belső döntéseinek szintjei is változnak. A működés kulcsa az oktató-kutatói gárda és az adminisztráció együttműködése. Az oktatóknak általában javaslattevő, az adminisztrációnak végrehajtó szerepe van. A működés alapfeltételeit általánosan szabályozzák és biztosítják. Természetesen folyik bizonyos küzdelem a belső forrástöbbletek fel és a meglévők újraelosztásáért, ezekben a dékánoknak, s általában az oktató-kutató csoportok vezetőinek fontos szerepe van, de ez nem testületek szavazási procedurái révén dől el. Más a helyzet személyi ügyekben. Az érintett tanszékek egy-egy új állás betöltésénél nyílt pályázatot hirdetnek és egy előkészítő bizottság szelektálása után egy a tanszék minden rétegét, a hallgatók képviselőjét is magábafoglaló bizottság a legesélyesebbek meghallgatása és az első néhány jelölt próbaelőadása után foglal állást a jelölteket rangsorolva. A rangsorolt állásfoglalás azután elindul "fölfelé". A végső formális döntést vagy az elnök vagy egyik helyettese hozza. Az előmenetelnél igazából három "állomás" van, a határidős szerződés, a végleges szerződés ígérete (tenure track) és a végleges, meghatározatlan idejű alkalmazás (tenure). Ezeken az állomásokon való „áthaladás" igen szigorú feltételekhez van kötve, melyek nem teljesítése biztosan kizárja az érintettet. A végleges kinevezés jelentős teljesítményhez és hosszabb oktatási munkához van kötve. Az oktatómunka megítélésében igen nagy szerepe van a diákok között állandóan végzett hivatalos egyetemi, félhivatalos államközi és magánfelméréseknek. Igen fontos a szakmai szervezetek, társaságok által rendszeresen végzett szakmai akkreditálás és az országos lista, amely minden évben megjelenik rangsorolva az egyetemeket, az egyetemek egyes szakjait.

Az oktatómunka megoszlik a tömegoktatás (undergraduate) és a minőségi (graduate) oktatás között. A hallgatók igen nagy része hagyja el az egyetemet egy BA vagy ennek megfelelő fokozattal. Ennek az undergraduate oktatásnak az első két éve a középiskolák hiányosságainak pótlására és a szakmai orientálódásra megy el. A második két év már a fokozódó pályaorientálással telik, de igazából szakmát nem ad. Színvonala természetesen az egyetem és a szak színvonalától is függ.

Az amerikai egyetemeken ma már a megfelelő korosztályok 60 %-a legalább BA fokon átmegy. 1990-ben a teljes amerikai lakosság 5 %-a 12 millió egyetemi hallgató iratkozott be, igaz ebből 4.7 millió az u.n. kétéves főiskolára. (A lakosság arányában ez Magyarországon évi 500.000 egyetemi és főiskolai hallgató felvételét jelentené). Míg 1950-ben az egyetemi hallagatók fele járt magán és fele állami egyetemekre, 1990-ben a hallgatók 78 %-a iratkozott be állami egyetemekre. Az egyetemi hallgatók létszáma 1950 óta hatszorosára emelkedett, s az új hallgatók többsége az állami egyetemekre került. Tekintve azonban, hogy az egyetemek között igen nagy a színvonalkülönbség, s ez különösen az undergraduate színvonalára érvényes, az amerikai felsőoktatási szakemberek és egyetemi vezetők egyértelműen alacsonynak tartják az elért oktatási eredményeket. A graduális képzés két irányú, a BA után egy-két év alatt le lehet tenni az úgynevezett finális, végleges MA fokozatot, ami annyit jelent, hogy az illető szakdiplomát kap és lezárja a tanulmányait. Aki viszont tovább kíván tanulni, az a posztgraduális oktatásban (graduate school) vesz részt, amely már igen differenciált és általtlában magas színvonalú. 1990-ben 1.3 millió hallgató iratkozott be a posztgraduális oktatásra. Itt az MA fokozat csak "előszoba" a doktorátushoz, a PhD-hez. Bár ez az egyetlen tudományos fokozat, számos egyetemen van u.n. postdoc tanfolyam.

Az amerikai felsőoktatás tisztában van azzal, hogy igen nagy az elmaradása főleg a tanárképzésben. A japán és az európai gazdaságok versenyképességének titkát éppen iskolarendszerük előnyeiben látják. Az amerikai felsőoktatás felelősei erősen ostorozták a provincializmust, amely amerikai viszonylatban az elzárkózást, a nyelvek nemismeretét és a külföld nem ismeretét jelenti. Az egyetemek színvonalát állandóan ellenőrzik. Az oktatás és kutatás állandó ellenőrzési intézménye az akkreditálás. Ez részben szakmai részben regionális, egy-egy bizottság általában öt évre adja meg az akkreditációt, de fenntartja a jogot annak visszavonására. A regionális és szakmai akkreditációs szervezetek munkáját a Council on Postsecondary Accreditation (COPA) koordinálja. Az ACE minden évben közzéteszi a híres Accredited Institutions of Postsecondary Education című listáját, s ez a munkáltatók számára világosan jelzi a diplomákat adó értékét. A szakmai akkreditációban az A Guide to COPA recognized Bodies (Washington 1986) ad eligazítást.

Miután az amerikai felsőoktatás egyik központi programja a nemzetköziesítés a magyar felsőoktatás ebbe a programba közvetlenül is bekapcsolódhat. A magyar nyelv oktatása kevés egyetemen folyik. Főszak csak Bloomingtonban (Indiana) van és most áll szervezés alatt a Rutgers egyetemen (New Jersey). Néhány egyetemen mellékszak vagy csak nyelvkurzus. A Magyarországgal kapcsolatos történelmi és politológiai, szociológiai kutatások általában a Keleteurópai és/vagy Szláv intézetekben folynak leginkább egy nagyobb area vagy régió részeként. Ugyanakkor igen jelentős és komolyan fejlesztik az undergraduate study abroad programokat. Ezek általában két szemeszteres külföldi tanulmányok, amelyeket a fogadó ország angolul tart a fogadó ország és regiója kultúrájáról, a programban a fogadó ország nyelvének ismerete nem kötelező, szabadon választható. Külön programok vannak a menedzserképző szakokon az MBA a Master of Business Art fokozat elnyeréséért, amelyek egy éves külföldi tanulást írnak elő. A legtöbb külföldi országban az ilyen hallgatóknak a helyi vállalatok ösztöndíjat adnak és gyakorlatot szerveznek, mert révükön nagyon olcsón és hatékonyan tehetnek szert amerikai üzleti kapcsolatokra, hiszen az MBA fokozat elnyerői az amerikai

üzleti élet vezetői lesznek. A külföldi programok szervezésénél az amerikai egyetemek szedik be a tandíjat és fizetnek a vendéglátóknak. Ennek fejében általában ők adják a crediteket. A külföldi programok szervezésével központi intézmények is foglalkoznak (IIE, CIEE, MBA Enterprise Corps stb.). Igényeik általában magasak. A magyar intézményekről, ahová az elmúlt években nagyobb mennyiségű amerikai hallgató jött nem mindig nyilatkoztak teljes elismeréssel. Ugyanakkor az Amerikába jött magyar hallgatókról általában igen jó véleménnyel vannak.

A hallgató és oktatócsere feltételei egyelőre jók. Tárgyalásaim egyik témája az volt, hogy hogyan és milyen feltételekkel lehetne az eddiginél több amerikai diákot és hallgatót a magyar egyetemekre és ezen belül a JATE karaira hozni. Tárgyaltam közös illetve amerikaiak által alapítandó tanszékek felállításáról, vendégtanárok Magyarországra küldésének anyagi támogatásáról. Magyar egyetemek számára megszerezhető tankönyvekről és esetleg közös angolnyelvű tankönyvkiadásról. Megbeszélést folytattam magyar egyetemi vezetők képzésének lehetőségeiről és a minket e tanfolyamokon érdeklő konkrét témákról. A természettudományok területén elsősorban a kiküldhető posztgraduális hallgatók számának növelése volna a cél. Ehhez is lehetett újabb érdeklődést és forrásokat találni. A jogászképzés területén sikerült előzetes megállapodást kötni nyugdíjas amerikai jogászprofesszorok áthozatalára. Több helyen volt érdeklődés a JATE Hungarian Studies programja és a Dél-Kelet Európai Intézet iránt.

Végül, de nem utolsósorban említeném, hogy az ACE közgyűlésén és számos meglátogatott helyen előadást vagy ismertetést tartottam a magyar felsőoktatás átalakulásáról.

A beszámolómban felsorolt azon intézmények és személyek jegyzéke, amelyekkel, illetve akikkel utam során tárgyalásokat folytattam, továbbá a látogatásom alkalmával kapott sokféle ismertető anyag a Rektori Hivatalban megtekinthető.

Róna-Tas András sk.

533

A JATE-N ÚJONNAN MEGALAKULT ÖNTEVÉKENY CSOPORT

— „Szegedi Biológus Társaság"
Elnök: Bálint Tamás, Károlyi Mihály Kollégium
Szeged, Kossuth Lajos sgt. 72/b.

JATE ÉRTESÍTŐ

A JÓZSEF ATTILA TUDOMÁNYEGYETEM HIVATALOS ÉS INFORMÁCIÓS LAPJA

534/1992. – [illegible] 454
535/1992. – [illegible] 454
536/1992. – [illegible] 455
537/1992. – [illegible] 456

Készítette a JATEPress
6722 Szeged, Petőfi S. sgt. 30–34.

JATE ÉRTESÍTŐ

A József Attila Tudományegyetem hivatalos és információs lapja
Felelős kiadó: Dr. Róna-Tas András
Felelős szerkesztő: Dr. Monok István
Szerkesztő: Kara Istvánné
Szerkesztőség: Szeged, Dugonics tér 13.